

LAPSZEMLE.

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny 1937—38. 5—10. sz.

5. sz. *Brisits Frigyes: A magyar nyelvi és irodalmi tanmenetek.* A tanmenetekben elsősorban valami bizonytalanság, a határozott alapelvek tisztánlátásának a hiánya tűnik fel, mintha nem lett volna „világos és tiszta a tanmenet fogalma” az azt készítőik előtt. A hivatalos tanmenet-keretminta maga is alkalmas volt sok fölösleges rovatával a zavarkeltésre, de még egyes iskolákon belül, sőt a párhuzamos osztályokban is olyan eltéréseket látunk, hogy más magyarázatot is kell keresnünk. Bizonyos versengés alakult ki öntudatlanul is a legjobb tanmenetet megillető dicséretért s ezzel nagyon sokan olyan többletmunkát végeztek, amit senki sem követelt meg. A tanmenetek készítésénél az elvégzendő anyag nagysága miatt először is az anyagot kell megrostálnunk s azt egy főszempont alapján úgy rendeznünk, hogy minél tisztább, átfogóbb és egységesebb képünk legyen róla. Nem való a tanmenetbe semmi részletkérdés, akár az anyagra (pl. könyvnélküliek és házi olvasmányok jegyzéke), akár a tanár vagy a tanuló munkájára (pl. koncentráció, módszer) vonatkozik is. A tanmenet lényege, belső összetartó elve tehát „a tananyagban rejtetten élő és kiemelésre vágyódó szempontok önállósult egysége”. Így a IV. osztályban a Toldi-gondolat és a magyar nép és táj élete az a főszempont, mely irányt szab az egész tanmenet elkészítésének. *Szabó Ferenc: A latinnyelvi tanmenetek* Legfontosabb teendőink a tanmenet elkészítésénél: a rendelkezésünkre álló idő pontos meghatározása, az ennek megfelelő anyagkiválasztás, annak a szem előtt tartásával, hogy kiket és milyen módszer szerint fogunk tanítani. Mert az elvégzendő anyag mennyiségi meghatározásánál döntő körülmény az osztály befogadó képessége, azaz a latin nyelvi készsége, valamint annak a biztos tudata, hogy a tanár által használt módszerrel milyen eredményt lehet elérni. Ebből a körülményből folyik, hogy a tanmenetet kinek-kinek saját magának kell elkészítenie s az csak egy-egy évre alkalmazható. Először — ha nem is tökéletesen kidolgozva — minden egyes órának a vázlatát kell elkészítenünk ahhoz, hogy az egész évben elvégzendő anyag menetét meg tudjuk állapítani. Természetesen ezt csupán a magunk számára csináljuk s felettse hatóságunknak a rendelkeznek megfelelő legegyszerűbb formában, minden részletkérdést mellőzve, csak mintegy ennek az eredményét nyújtjuk be.

6. és 7. sz. *Semetkay József: Magyar írásbeli dolgozatok.* A vagylagos, azaz a magyar irodalmi tétel mellett más szaktárgyú írásbeli tételek kitűzését a következő szempontok indokolhatnák: „1. a tanulók stílusának változatossá tétele; 2. tárgyi tudásuk számonkérése; 3. egyéni hajlamaik fejlesztése és szabad érvényesülése.” Az első két szempont egyáltalában nem indokolja a vagylagos tételeket, hiszen a tanulók nem kötelesek az idegen tétel választására s esetleg soha nem választják azt. Még a harmadik szempont volna többé-kevésbé indokolt, ha annyi tételt lehetne kitűzni, ahány irányban megnyilvánulhat a tanulók érdeklődése. Általában a tanulók nagy többsége választja az irodalmi tételt s dolgozataik eredményének az átlaga is sokkal jobb, mint az idegen tárgyat választóké. A tanár szempontjából sem előnyös a vagylagos tételek rendszere, sem a tanítás eredményének, sem a tanulók előmenetelének az elbírálását tekintve. Leghelyesebb az idegen tárgyú dolgozatoknak a szaktanárok által való íratása, mert csak így biztosítható „a teljes szakszerűség és egyöntetűség.” Az érettségi írásbeli vizsgálatok vagylagos tételeinek a választása is azt mutatja, hogy a tanulók legnagyobb része az irodalmi tételt dolgozza

ki. Ennek okát főképen a következőkben láthatjuk: a más szaktárgyú tételeknek rendesen uincs semmiféle kapcsolatuk az irodalommal, a tanulóknak nincs is meg a megfelelő gyakorlatuk az ily tételek kidolgozásához. Ha mindenáron fenn akarják tartani a vagylagos tételek rendszerét, akkor csakis a mai kor s még inkább a tanulók érdeklődésének megfelelő s kellően előkészített tételeket szabad kiválasztani. Sok értelme azonban így sem lenne az idegen szaktárgyú tételeknek, mert a magyar érdemjegy elbírálásánál csupán a helyesírást lehetne alapul venni, viszont az illető szaktárgy eredményébe sem lehetne azt beszámítani, mert aránylag kevés tanuló dolgozza azt ki. Leghelyesebb volna tehát csak irodalmi vagy azzal szoros kapcsolatban álló tételek kitűzése. *Suszter Oszkár: A tanárképzés.* A középiskolai tanárképzés helye elsősorban a középiskola. Ott fejlődnek ki a leendő tanár hajlamai és képességei s az egyetem elvégzése után oda tér vissza. A középiskolák tanári karának kellene elbírálnia, hogy ki mehessen tanári pályára. Az egyetem nyújtja a tanárnak a szakképzettséget, ha nem is elég rendszeres az, igazi tanárrá azonban csak a gyakorló iskolában, majd önálló működése közben a folytonos önképzés által válik.

8. sz. *Kósa Kálmán: Gyakorlati irányú leánynevelésünk.* A gyakorlati irányú középiskoláról szóló törvény van hivatva leánynevelésünknek a korszerűséglet által megkívánt ama feladatait teljesíteni, amelyek által összhangba hozható a leányoknak a természetadta élethivatásra és a kereső életpályákra való nevelése. Az ily irányú nevelést szolgálja az említett törvény értelmében megszervezett leányliceum melyben a kor által megkívánt magasabb műveltség elsajátíttatása mellett a gyakorlatias és családi jellegű nevelésre is nagy gondot fordítanak. Mint elsősorban a nevelői pályákra (tanítóképző-akadémiákra) előkészítő iskola, tantervében a pedagógiai ismereteken van a hangsúly, aminek a tanulók mint családanyák is nagy hasznát veszik, de hasonló célzatúak a különböző gyakorlati ismeretek tanítására és az élethivatásra való nevelésre szolgáló órák is. A leányliceum mellett a különböző gazdasági középiskolák és a polgári iskola készülő új tanterve is főleg a női élethivatásra való nevelést szolgálja, ami világosan mutatja neveléspolitikánk ezirányú céltudatos munkáját. Legnehezebb a kettős cél megvalósítása a leánygimnáziumokban, de pedagógusaink bizonyára itt is meg fogják találni a legmegfelelőbb megoldást. *Karl János: A Harmadik Birodalom törekvése a biológiai oktatás terén.* A Blut und Erde nemzetfenntartó alapelvének megfelelően a Harmadik Birodalomban nagy fontosságot nyert a biológia, mely ma már nem spekulatív, hanem kísérleti s kutatásai közben szemléletmódját, még az egyénre vonatkozó vizsgálataiban is, mindig az egészre való irányulás jellemzi, mert „minden egyes rész alá van rendelve az egésznek.” Ez az egész viszont, mint biológiai szervezet, mindig több alkotóelemeinek összegénél. Hasonló szemléletmódot találunk a Harmadik Birodalom államfogalmában is. E szerint az állam népállam, melynek alkotó egyedei, az állampolgárok, nem lehetnek öncélúak, minden cselekvésüket az összeség érdekeinek kell irányítaniok. Az előzőkből következik, hogy a biológiai oktatásban — nagyobb jelentősége mellett — más szempontok is érvényesülnek, mint eddig. Az új biológiai szemlélet, a Ganzheitsschau, ok és okozati összefüggés alapján az élő természet egységét akarja megláttatni. Ennek megfelelően alsó fokon az egyes életközösségek, mint biológiai egységek, flóráját és faunáját tanítják lehetőleg kísérleti alapon, középső fokon az örökléstan a tananyag középpontja, de mindezek csak előkészítői a felső fokon tanítandó embertannak. Ez valójában fajismeret, mely „igazi életudományi önismeretre, lényegismeretre tanít.”

9.—10. *Kerecsényi Dezső: A gimnáziumi új magyar tanterv elvi háttére.* A csaknem ötven év óta alig változó magyar tanterv jelentős reform előtti áll. Ennek a reformnak a szükségességét a következő elvi szempontok indokolják: 1. Tudományos irodalomismeretünk gazdagabbá, színesebbé vált, irodalomszemléletünk a pozitívizmus és a szellemtörténet harcában nagymértékben átalakult s ezeknek a változásoknak az eredményeit figyelembe kellett venni az új tanterv összeállításánál. 2. Mint a többi tantárgyaktól, a magyartól is több gyakorlatiasságot, életszerűséget kíván meg a mai korfelfogás s ennek megfelelően a száraz adathalmaz helyett az élményesítés elve vonul végig az új tanterven. 3. A szelekció elvének érvényesítése a tananyag minőségi emelését követeli meg, amit elsősorban maga a tanár hajthat végre, bár az V. és VI. osztály új tanterve több olyan új irodalomismereti, mintegy a szellemtörténetbe való bevezetést célzó problémát tárgyal, mely a minőségi emelkedést szolgálja. 4. Végül „az értékes magyar emberré való nevelés” és a nemzetnevelés fokozottabb érvényesítése céljából az új tanterv minden egyes osztály számára előírja azokat a kereteket, amelyek között haladva az eddiginél sokkal tervszerűbben és jelentőségében hangsúlyozottabban kell nevelnie a tanárnak e tekintetben is. *Hári Ferenc: A német ifjúság megszervezése.* A HJ (Hitlerjugend) szervezetét s annak működését ismerteti. A HJ fiúk szervezete. Két csoportra oszlik: a JV (Jungvolk) a 10—14, a tulajdonképeni HJ a 14—18 éves fiúkat egyesíti. A leányok a BDM-be (Bund Deutscher Mädel) tartoznak, mely szintén két csoportból áll. E szervezeteket az „ifjúságot csak ifjúság vezethet” elv alapján az egyes alakulatokból ki-termelődött „született vezetők” irányítják, akik azonban a vezetőképző iskolákban alapos elméleti és gyakorlati kiképzést is kapnak. A vezetőknek a JV-ben legfőbb feladatuk az, hogy a kiképzésük alá kerülő ifjak az ott töltött négy esztendő alatt valósággal „beleszülessenek a nemzeti szocialista eszmerendszerbe.” Főleg az osztályszellemet kell kiirtani az ifjakból „a vér, föld és faj hármas eredőjéből fakadt bajtársiasság” eszméjének előbbrehelyezésével. A HJ munkájának egyik lényeges része a nemzeti szocialista hagyományok ápolása. Az eleinte szombat esténként tartott „Heimabend”-ek, majd a szombatnak ifjúsági nappá nyilvánításával a „Staatsjugendtag” voltak a politikai iskolázás alkalmai. A politikai nevelés egységes irányítása céljából hetenkint egyszer központi Heimabend-eket is tartanak, amikor a rádióban bemutatott történeti és politikai hangjátékok szolgálják az ifjúság nemzet szocialista szellemű kiképzését. Jelentős része a HJ tevékenységének az u. n. külföldi munka, a birodalom területén kívül élő németséggel való kapcsolatok fenntartása s a nemzeti szocialista eszmekörbe való belevonása. Szoros kapcsolatot tart fenn a HJ a szülői házzal, mely munkájában készséggel támogatja, mert az ifjúság egészségügyi gondozása terén is oly követésre méltó munkát végez, mint ahogy munkáját általában a tökéletes rendszeresség jellemzi.

Szalkai Zoltán.

Magyar Tanítóképző. 1937., 7. sz.

Dr. Imre Sándor: A jelen a nevelői gondolkodásban. A nevelés korszerűsége.

E rendkívül érdekes, tüzetes fejtegetésében Imre Sándor a korszerűséget, mint nevelésügyi alapfogalmat tisztázta. Megállapítja, hogy a korszerűség szavának értelme a nevelésre vonatkozólag nem pontos. A korszerűség szükséglete a nevelésre nézve is fennáll: „A nevelés akkor korszerű, ha rendszeresen kielégíti a jelen nevelésügyi követelményeit, ha alkalmazkodik a meglevő helyzethez és szükségletekhez”.